

Izhaja vsak petek.

Uredništvo in
upravnništvo:
Kopitarjeva ulica št. 6.

NAŠA MOČ

Naročnina znaša:

celoletna . . . K. 4'—
pololetna . . . „ 2'—
četrtnoletna . . . „ 1'—
Posamezna št. „ 0'10

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Štev. 3.

V Ljubljani, dne 20. decembra 1912.

Leto VIII.

Dr. K. H.

Ribe kot hrana.

Meso goveje živine je vedno dražje. Mnogi so začeli misliti, kako bi se dobilo nadomestilo za goveje meso. V državnem zboru so bili vloženi predlogi, naj država posebno pozornost obrača na morske ribe, ki bi lahko mnogim ljudem služili v hrano. Toda prej je treba razvitega ribištva.

Naše morskoro ribištvo. Vlada je postavila v proračun za l. 1913. znesek 55.000 kron za podporo morskega ribištva. Nastavljene ima vlada tudi štiri uradnike, ki imajo nalogo voditi ribištvo in ribičem podajati potreben poduk. Ustanovile so se z državno podporo tudi mnoge ribiške zadruge, ki imajo nalogo spraviti v denar od združnikov nalovljene ribe. Ribiči ob dalmatinskem in istrskem obrežju so veliki reveži. Včasih nalove veliko rib, pa jih ne morejo prodati. Zgodi se, da ponujajo jeden kilogram tunin za 40 h. Po mestih pa manjka na trgih rib in so vsled tega silno drage. Vlada bi morala pospeševati kupčijo z ribami s tem, da bi preskrbela brzoparnike s hladilnimi prostori in na železnici tudi hladilne naprave. V mesta bi tako došle nepokvarjene ribe.

Delfini delajo ribičem veliko škode, ker ropajo ribe, zato naj bi vlada preskrbela posebne čolne, ki bi preganjali in lovili delfine. Za tak lov naj bi se dajale posebne nagrade.

Ribiči love dostikrat z mrežami, ki so pregoste. Dostikrat imajo take mreže samo 10 mm velike luknjice. Vsled tega se vlove ribice, ki so komaj iz jajčec se izvalile. Vsled tega se na milijone in milijone ribic vniči, ki bi sicer v nekaterih mestih služile lahko ljudem v hrano. Zakonitim potom naj bi se torej določilo, da morajo imeti mreže vsaj 15 mm velike luknjice.

Ribiškim zadrugam naj bi se dajale zadostne podpore za nabavo primernih mrež; pomagalo naj bi se jim tudi, da bi se mogle ustanoviti tovarne za spravo sardin, za soljenje rib itd. Sedaj vlečejo od ribištva največji dobiček trgovci z ribami in tovarne za sardine. Ribiči sami, ki tvegajo svoje življenje na morju, pa žive v skrajni bedi, iz katere se z lastno pomočjo nikoli izkopati ne bodo mogli.

Ako bi država tako ribištvo podpirala, bi ribiči od lova več dohodkov imeli, pa tudi mestno prebivalstvo bi dobivalo več in cenejšega ribjega mesa.

Sedaj dobivajo na Dunaj, v Gradec in druga večja mesta ter celo na Kranjsko morske ribe večinoma iz Severnega

morja skozi Nemčijo. Nemčija seveda ribištvo vse drugače podpira nego naša država. Vsako leto dobe razne ribiške zadruge, ribiška društva, šole za ribištvo prispevkov do 1 milijona mark. Pri nas znašajo vse državne dajatve v take namene okrog 70.000 kron. Vrednost rib, ki se nalove na Nemškem samo v sladkih vodah, znaša okrog 80 milijonov mark, vrednost morskih rib je še večja. Koliko milijonov kron bi lahko naši ljudje zaslužili samo z ribištvom, če bi se storilo res kaj uspešnega v povzdigo ribištva! Omenjati moram še to, da v Jadranskem morju prav za prav gospodari čjožot — laški ribič iz Italije. Po trgovski pogodbi z Italijo imajo laški ribiči, ki jih tamošnja vlada podpira, pravico povsod loviti. Mnogo jih je, ki imajo svoja stanovanja v Dalmaciji ali Istri in prav pred nosom naši obali vozarijo s svojimi ladjicami ter love ribe. Naše ribištvo je torej sila slabo urejeno. Morje se nam od blizu smeja s svojim ribiškimi bogastvom. Reč je pa ta, da iz daljnega Hamburga dobiš morske ribe cenejše v Ljubljano, kakor iz Trsta ali iz Dalmacije in pri tem ima ribič še mnogo manj zaslužka nego na Nemškem.

Ribje meso za delavsko ljudstvo. Razne večje občine na Nemškem so zadnji čas uvedle, oziroma preuredile trg za morske ribe in sicer na tri načine: Prvi način je ta, da občina sama prevzame nakup in prodajo morskih rib. Sama nastavi za to pripravne ljudi in skrbi, da se s to kupčijo pokrijejo samo dejanski stroški. Drugi način je ta, da občina sama nakupuje morske ribe, da jih pa za prodaj prepusti malim trgovcem toda tako, da ona določa ceno ribam. Tu pride vsaj to, kar stanejo v prvem slučaju plačani občinski uslužbenci-prodajavci, v korist malim trgovcem. Tretji način je pa ta, da sklenejo mestne občine pogodbe z ribiškimi družbami, ki se morajo zavezati, da bodo uredile trg za morske ribe, obenem pa tudi pustiti, da mesto določa ceno. Leta 1911. je v tem oziru na Nemškem poskrbelo za delavsko ljudstvo ribje meso po sorazmerno nizkih cenah 170 (reci stosedemdeset) občin. Pri nas v Avstriji nimamo še nobene, ki bi bila tu kaj storila.

Poduk. Za naše delavske občinske odbornike in svetovalce pa povemo še druge koristne naprave v nemških občinah glede na ribje meso. Treba je seveda žene in dekleta naučiti, kako se morske ribe lahko porabijo, kaj se da vse okusnega narediti iz njih. V ta namen prirejajo občine, kjer se je uvedel trg za morske ribe, kuharske tečaje za ribje meso. Taki tečaji trajajo navadno

po tri dni. Ženske, ki se jih hočejo udeležiti, gredo — navadno zvečer —, ko bolj utegnejo, v določeno kuhinjo in tam večše kuharice pred njimi prireajo ribje meso v najraznovrstnejših oblikah.

Občine poleg tega dajejo tiskati v velikem številu raznovrstne kuharske recepte za ribje meso in jih razdeljujejo zastoj med ljudstvo. Časopisom pošiljajo razna navodila in poduk, kako dobra in primerna je hrana z ribjim mesom, in kako se rabi. Izkušnja je najboljši dokaz. In ta priča, da delavsko ljudstvo na Nemškem umeva to reč. Letos je zopet veliko število občin šlo po podpisani poti. Kjerkoli se je kaj tacega začelo, povsod so ljudje zadovoljni in draginja govejega mesa je s tem znatno polajšana. Na železnicah vozijo morske ribe občinam za 20 odstotkov cenejše, nego drugam.

Naša trgovina z ribami. Zadnji izkaz trgovskega uvoza in izvoza za našo državo (z Ogrsko, Hrvaško, Bosno in Hercegovino vred) imamo v rokah. Do konca septembra letošnjega leta gre. Kako je z morskimi ribami pri nas, ki imamo v Jadranskem Morju tako raztegnjeno morskoro obal in v tem toplem morju toliko rib. Za glavo se mora prijeti vsak pameten človek, ko bere, koliko izdamo za ribe iz tujih držav, in kako malo jih mi prodamo v tujino. Svežih morskih rib smo mi prodali letos od januarja do konca septembra 4887 meterskih centov (100 kg), v vrednosti 781.920 K in sicer na Nemško in na Laško. Ena kila tja prodanih rib je torej vredna krog 1 K 60 vin. Iz tega se jasno vidi, da gre tu samo za posebno drage ribe, ki jih drugod nimajo in ki jih kupujejo samo premožni ljudje. Zato o kakem našem posebnem izvozu sploh govoriti ne moremo.

Zdaj pa uvoz! Od januarja do septembra so v naši državi kupili iz tujih držav (zlasti iz Nemčije, deloma Angleške, Italije, Norveške, Grčije in celo iz Egipta) 76.938 meterskih stotov svežih morskih rib v vrednosti 3.231.396 K. Potemtakem je šlo za morske ribe, če odštejemo svoj izvoz krog 2.500.000 K našega denarja na tuje. Ponovimo: morje se nam smeja od vseh strani, pa kaj ko ni ne železnic, ne nobene trgovske uredbe, ko je naša trgovska politika v tem oziru neumna kot noč. Dalmacija nima niti železniške zveze z našo državo. Potemtakem stane kila ribe v velikem, ki jih dobivamo iz tujine, po 42 vinarjev. Tako poceni prihaja riba k nam. Ljudstvo pa strada; naši bratje ob morju morajo iti iskat kruha v Ameriko; milijoni pa gredo za morske ribe v tujino.

ško, hrepeneti po živalskem. Med tema močema je vedno visel svet, zdaj se je dvigal zdaj padal.

Toda ali ni nobenega znamenja, da bi se človeštvo začelo dvigati navzgor? In ni mar socializem eno teh znamenj?

O tem je premišljeval Herman Ronge, ko je po končani pobožnosti stopal domov. Med potjo je srečal več delavcev, ki so se vračali z velikega travnika; za klobukom so imeli rdeč znak 1. maja, in on jih je opazoval veselih oči.

II.

»Velikansko stavko imajo na Angleškem,« reče nekega dne tovarnar Ronge, ko je odložil časopis in pogleda čez mizo, kjer so drugi ravno zajtrkovali.

»Kakšna stavka, Friderik?« vpraša žena in pri tem ljubko položi roko na ramo svojemu možu.

»V londonskem pristanišču stavkajo. 250.000 mož je položilo iz rok svoje delo in zdaj jih preživlja blagajna, ki je shranjevala prispevke za stavko.«

»Reveži,« vzdihne gospa Ronge. »Pač ne pride veliko na posameznika.«

»O, dobijo precejšnje svote. Samo iz Avstralije so jim poslali 25.000 funtov — piše časnik. To je, poglejmo, to je približno 450.000 kron . . . A vendar

Sklep. Naši občinski zastopi tam, kjer je več delavstva, naj se lotijo tega, kar delajo nemški. Proti draginji je treba kaj storiti. Morske ribe morejo tu mnogo pomagati. Če se zganejo odbori, bo morala tudi vlada na drugo pot, da primerno povzdigne in podpre naše morskoro ribarstvo.

Jugoslovan. Strokovna Zveza.

RUDARSKI ODSEK J. S. Z.

KOLIKO ZASLUŽIJO SLOVENSKI RUDARJI.

Poslanec dr. Krek je odstopil rudarskemu odseku J. S. Z. poročilo o poslovanju komisije, ki upravlja osrednji varnostni sklad bratovskih skladnic za leto 1911. To poročilo je zato veleznanimivo, ker obsega, koliko so rudniki izplačali na plačah rudarjem. Iz zelo obširnega poročila hočemo navesti predvsem tiste vsote, ki so se izplačale rudarjem po rudnikih, kjer delajo jugoslovanski rudarji. Rudarji znajo, da nadzorujejo rudnike rudarski uradi, rudarska glavarstva in pa ministrstvo javnih del. Rudarsko glavarstvo v Celovcu nadzoruje rudarske urade v Hallu, Celovcu, Ljubnem, Gradcu, Celju, Ljubljani in v Zadru.

Koliko so zaslužili rudarji na Kranjskem l. 1911.

V Idriji so izplačali rudarjem, ki delajo v državnem rudniku (Quecksilber-Berg- und Hüttenwerk Idria des k. k. Montanärars), leta 1911. 1.131.043 kron in 85 vinarjev 1132 članom bratovske skladnice; povprečno je torej zaslužil idrijski rudar l. 1911. okroglo 990 kron.

V Litiji imajo rudarsko družbo za svinec in živo srebro s plavžem. Ravnatelj je bil Avgust Unger. Družba je leta 1911. izplačala 91 delavcem 84.808 kron 40 vin. Povprečno je zaslužil litijski član bratovske skladnice leta 1911. 931 kron.

Kranjska industrijska družba ima rudnik v Vigunšici in plavže na Jese-nicah in na Javorniku. Svojim delavcem, ki jih je 2021, je izplačala leta 1911 2.263.991 K 68 h. Povprečno je delavec Kranjske industrijske družbe zaslužil leta 1911 — 1120 K.

V Kočevju, kjer koplje premog Trboveljska premogarska družba, se je izplačalo leta 1911 434 rudarjem 439.954 K 29 h. Kočevski rudar je torej zaslužil povprečno leta 1911 — 1013 K.

V Zagorju je izplačala Trboveljska družba leta 1911 944 rudarjem 985.836 K 43 h. Posamezni zagorski rudar je torej zaslužil povprečno 1044 K.

J. Jørgensen:

Naša ljuba Gospa Danska.

»O Marija, najmilejša Devica, Mati milosti, Zaščitnica grešnikov, obrni svoje srce k meni, revnemu grešniku in dodeli mi, da bom med onimi, ki jih tvoja priprošnja varuje v življenju in reši na sodnji dan. O brezmadežna Devica, očisti svojo dušo vseh pozemskih nagnjenj in vsake ljubezni do praznih in minljivih stvari in daj, da ljubim samo večne nebeške dobrrote. Prosi zame pri svojem Sinu, o Marija, zdaj in vedno, ob uri moje smrti in oni strašni dan, ko bom dajal račun o vseh svojih delih, da utečem peklenskemu trpljenju in da morem po tem revnem življenju doseči večno zveličanje. O najčistejša Devica, ne odvrni svojih milostnih oči od mene; varuj me pred vsemi napadi sovražnikov in prosi svojega božjega Sina, naj mi odpusti vse grehe, mi dodeli pravo vero, trdno zaupanje in gorečo ljubezen in milost sv. Duha, da bi mogel v vseh dejanjih izpolnjevati sveto voljo božjo. Amen.«

Med to molitvijo je začutil Herman Ronge bolj kot kdaj prej oni prepad, ono zevajočo globino, ki je zijala med krščanstvom in med vsemi drugimi samo človeškimi svetovnimi nazori.

Socializem se mu je pred kratkim zdel še sprejemljiv, kakor kaka krščanska krivoverska občina. A tu je začul čudovite, nadsvetne besede krščanstva, začutil je tu središče, od koder razodeta vera razliva svojo luč čez celi svet; tu je bil kraj, kjer je edino mogoče zopet vse poravnati. Tu je bila človeška grešnost in njegova slabost priznana za dobro — in istočasno priznana tudi dolžnost človekova, da z božjo pomočjo dela dobro. Tu je bil ta svet in to življenje samo dolina solz, a ravno v pozabljenju te solzne doline in v boju za srečno večnost izpolnjujemo svoje zemeljske dolžnosti. Tu zatre človek svojo lastno voljo, toda ravno tako more storiti to, po čemer hrepene vse plemenite duše, namreč da bi živele dobro in pravično. Tu je bil Bog vse, človek nič — a ravno zato se je vršila božja volja po človeku.

Vsi posvetni nazori so bili edini v tem, da so obsojali to stremljenje krščanstva, to preziranje zemeljskega. In vendar je krščanstvo ravno z zaničevanjem posvetnega dvignilo zemljo iz poganske podivjanosti. Dve moči sta bili odslej, ki sta uravnali zgodovino vekov. Krščanstvo, ki je s svojim temeljnim naukom: Hoditi za Kristusom in hrepeneti po Bogu, dvigalo svet, in druga moč, naravno nagnjenje člove-

je to vsekakor velika škoda v trgovini; vsak dan napravi velikanske izgube. Pomisli, uvoz in izvoz celega Londona je zdaj prekinjen več tednov. In še vedno ni nikakega znamenja miru.«

»Čemu stavkajo pravzaprav, Friderik?«

»Ah, naravno hočejo doseči višjo plačo. In to navsezadnje še ni tako napako, ker kakor tu vidim, jim plačajo res premalo.«

»Ali ne more njihovo strokovno društvo izposlovati, da bi se jim boljše plačevalo?« vpraša Herman.

»Pravzaprav nimajo nikakega strokovnega društva. Tako nameravajo šele ustanoviti. Tudi med delavci se dobe ljudje, ki ne marajo za nižje, in ravno tako so dozdaj vsi prezirali delavce v pristanišču in se niso menili zanje, da bi jih priklenili organizaciji. Zdaj nameravajo tudi to, in tu je nekaj, kar te bo gotovo zanimalo — pravijo namreč, da se je visok katoliški duhovnik, škof ali kardinal, ponudil, da posreduje zanje in upa nekaj doseči . . .«

Tako je Herman Ronge prvič slišal o velikem izpreobrnjenju in velikem prijatelju delavstva, Henriku, Edvardu Manningu, nadškofu vestminsterskem in kardinalu svete rimske stolice.

V Št. Janžu na Dolenjskem je izplačala šentjanska družba 202 rudarjema 211.374 K 62 h; posamezni rudar je povprečno zaslužil 1046 K.

V Brezovici pri Mirni je izplačal vpokojeni deželnosodni svetnik Karel Mulej 20 delavcem leta 1911 za izkopavanje premoga leta 1911 — 8824 K 32 h; na enega delavca je torej povprečno prišlo 441 K.

V Izlakah pri Zagorju je zaposloval najemnik v rudniku Šemnik II. in III. lastnikov Franc Baumgartnerja in drugih v Trstu inženir Gläser 3 rudarje, katerim je plačal 2880 K, povprečno je torej en rudar zaslužil 960 K.

V Motniku sta bila zaposlena leta 1911 2 rudarja, ki sta zaslužila l. 1911 1029 K 80 h, torej je eden zaslužil okroglo 514 K.

V Trojani sta bila zaposlena 2 rudarja, ki sta zaslužila 2448 K, povprečna plača je torej v Trojani znašala 1224 kron.

Koliko so leta 1911 zaslužili rudarji na slovenskem štajerskem.

Rudarjev je bilo leta 1911 zaposlenih po rudnikih na Štajerskem 5947, ki so jim izplačali gospodarji 5.719.286 K 43 vin.

Trboveljska družba.

V Trbovljah je izplačala leta 1911 Trboveljska družba 3370 rudarjem 3.319.637 K 3 h. Trboveljski rudar je torej zaslužil leta 1911 povprečno okroglo 987 K.

V Hrastniku je bilo izplačanih 702 rudarjema 646.518 K 40 h; posamezni rudar je torej zaslužil 920 K.

V Ojstrem se je 260 rudarjem izplačalo leta 1911 — 245.289 K 12 h. Posamezni rudar je zaslužil okroglo 920 K.

Laško. Tu je bilo 6 rudarjem izplačanih 12.528 K 11 h. Posameznik je torej zaslužil povprečno 2088 K.

Rajhenberg. Delalo je leta 1911 46 rudarjev, ki so zaslužili 35.163 K 10 h. Posamezni rudar je torej zaslužil 764 K.

Premogokopi Danijela pl. Lappa.

Zabukovce (Buchberg). Delalo je 127 rudarjev, ki so jim leta 1911 izplačali 92.738 K 59 h. Posamezni rudar je torej zaslužil povprečno 730 K.

Velenje. Tu je bilo leta 1911 izplačanih 336 rudarjem 294.719 K 46 h. Posamezni rudar je torej zaslužil 877 K.

Zabukovce (lastnik Sonnenberg v Kasazah) je zaposloval leta 1911 14 rudarjev, ki so jim izplačali 8893 K 44 h. Povprečna plača je torej znašala 634 K.

Stari trg pri Slov. gradu. Tu je delalo v premogokopu 5 rudarjev, ki so zaslužili leta 1911 — 3510 K 93 h. Na posameznika je prišlo 702 K.

Stranica - Radinška vas. Lastnica južna železnica je zaposlovala leta 1911 190 premogokopov, katerim je izplačala 157.564 K 72 h. Povprečna plača je znašala okroglo 804 K.

V plavžu Štore se je izplačalo leta 1911 252 delavcem 309.285 K 27 h. Posameznik je torej zaslužil 1226 K.

V premogokopu Štore je bilo leta 1911 izplačanih 132 premogokopom 132.145 K 61 h. Posameznik je zaslužil povprečno 1000 K.

Drobnadol. 5 premogokopom Otona Witthala iz Laškega se je leta 1911 izplačalo 2304 K 13 h. Povprečni letni zaslužek 460 K.

Globoko pri Brežicah. Tu je delalo 26 premogokopov, ki so jim leta 1911 izplačali 17.546 K 37 h. Povprečni letni zaslužek je znašal 674 K.

Odslej je v listih zasledoval vsa velika prizadevanja visokega cerkvenega dostojanstvenika, da pomiri stavko. Bral je, kako je Manning sprejel v svoji škofijski palači voditelja delavcev, delavca Lohna Burnsa in kako se je sam večkrat šel pogajat z ravnateljstvom pristanišča. Tudi nek anglikanski škof si je prizadeval posredovati, a ni dosegel ničesar. Manning edini je vztrajal, in njemu so končno obljubili zvišanje plač, a šele s početkom zime, ne takoj po končani stavki. Vse je bilo zdaj odvisno, bodo li delavci sprejeli zopet delo pod temi pogoji, ker sicer bi ravnateljstvo odločno preklicalo svojo ugoditev in nadaljevalo boj, dokler bi se jim stavkujoči delavci ne predali na milost in nemilost.

Manning je uvidel veliko nevarnost in je napel vse sile, da jo odvrne. Zbral je delavske množice v neki šoli v predmestju. Veliko zborovanje je šumelo kakor voda v hudi uri; niso bili pripravljeni, da bi se uklonili pogojem, ki jih niso zadovoljili; Johna Burnsa in Bena Tilletta, ki sta pritrčila predlogom ravnateljstva, so nazvali celo izdajalca dobre stvari.

Pet ur, do desetih zvečer se je boril trinosemdesetletni starček, da bi jih pregovoril, naj sprejmejo mirovne

V cinkarni c. kr. erarja pri Celju je bilo 238 zaposlenim delavcem izplačanih leta 1911 — 295.813 K 76 h. Povprečna letna plača je torej znašala okroglo 1242 K.

Misljina. Pri Arturju Pergerju (plavž in žaga) je bilo zaposlenih 238 delavcev, ki so zaslužili 137.466 K 50 h. Povprečna plača torej znaša 577 K.

Rudarske plače leta 1911 na slovenskem Koroškem.

Pliberg - Rut. Tu izdelujejo železo in cink. Delalo je v rudniku 1049 rudarjev, ki so zaslužili leta 1911 — 860.898 K 61 h. Povprečna plača je torej znašala na leto 820 K.

V Črni (svinec in cink) je delalo leta 1911 1109 rudarjev, ki so zaslužili 844.893 K 46 h. Povprečna plača je znašala 761 K.

V Železni Kapli je delalo leta 1911 53 rudarjev, ki so zaslužili 41.756 K 32 h. Povprečna plača okroglo 787 K.

C. kr. rudnik Rajbl. Delalo je l. 1911 405 rudarjev, ki so zaslužili 366.429 K 73 h. Povprečno je zaslužil en rudar 904 K.

Obrati grofov Hugo, Lazy in Artur Henkel. (Rudarski ravnatelj Hugon Steinebach, Prevalje.)

Rajbl II. in III. Delalo je 346 rudarjev, ki so zaslužili 326.321 K 47 h. Povprečna plača je znašala 943 K.

Liša. Delalo je 349 rudarjev, ki so zaslužili 326.321 K 47 h. Povprečna plača je znašala 935 K.

Sv. Štefan. Tu je zaslužilo 840 rudarjev leta 1911 — 640.023 K 18 h. Povprečna plača je znašala 761 K.

Med brati in sestrami.

Celovec. Vsako sredo se vrši v Celovcu socialni tečaj v slovenskem delavskem društvu. V zadnjem kurzu se je razvila zanimiva debata glede balkanske vojske. — V debato so posegali tovariši Čeh, Otolani, Berginc, Ravnik. Udeležencev je redno okrog 25. Grajati moramo, da nekateri tovariši izostajajo. — Socialni tečaji in shodi so obvezni za vse. — Za prihodnje so se izvolili govorniki: Varl in Trentl. Pozneje pa Čeh in Otolani. — Med tovariši vlada zanimanje za stvar in bratska sloga. — Društveni konsulent je govoril o božanstvu Kristusovem.

Celovec. Kakor prejšnja leta, tako je tudi letos začelo Slovensko krščansko socialno delavsko društvo živahneje delovanje v zimskem času. Posebno v krasni udeležbi se vršijo vsako sredo socialni tečaji, ki se vršijo v obliki društvenega shoda. Kot govorniki nastopajo vsakokrat društveni konzulent in eden izmed članov. Predmeti, ki so se dosedaj razpravljali, so bili sledeči: konzulent 1. Jugoslovanska politika; 2. o koroških razmerah; 3. o notranjem delovanju delavskega društva v Celovcu; 4. o božanstvu Kristusovem. Jožef Vajncarl: O žrtvah moderne napredka. Franc Krigl: Napredek sedanjega časa. »Davki«. V debato so posegli tovariši Bergenc, Otolani, Vidregar, Krigl, Ravnik. Žalibog smo zgubili letos sedem članov, ki so morali k vojakom, a to izgubo so nadomestili člani, ki so se vrnilje od vojakov. Saj je pa tudi edina pot v Celovcu k sloven. kršč.-soc. delavskemu društvu, ako se nočejo zgubiti v blatu socialne demokracije ali v luži nemčurstva. Vsem bratom Slovincem pa, ki prihajate v

pogoje, ki so se mu zdeli edino rešilni za delavstvo. Končal je z vzklikom na delavce, naj se moške spomnijo ljubezni do žene in otrok, očetje ljubezni do svojih družin, — in do solz ginjene so gromovito pritrdile črne množice. Nekemu Ircu se je celo zdelo, da je videl Marijino podobo, ki je visela nad stolom govornikovim, kako se je zganila in milo prikimala.

Ta visoki cerkveni knez in prijatelj delavstva je postal zdaj središče Hermanovih premišljevanj. Navadno so ga listi imenovali krščanskega socialista, in ta beseda je vstala na Herman Rongejevem obzoru kakor nova zvezda. Hlastno je začel po vrsti brati Manningove spise in razprave o razmerju Cerkve in četrtega stanu. Od tu je šel dalje in bral še mnogo drugih krščansko-socialnih pisateljev.

Najprej se mu je odprl popolnoma nov pogled v katoličanstvo. Dosedaj je bil trdno prepričan, da sta prestol in oltar nerazdružljivo zvezana, da sta katoliška cerkev in neomejena politična oblast dve moči, ki spadata skupaj, moči, ki obe zahtevata eno in isto. To ga je peklo, da bi se moral tako s strahom kloniti.

(Dalje prih.)

Celovec, priporočamo, da se nastanite edino v Delavskem društvu.

Iz Tržiča. Jugoslovanska strokovna zveza, ki se lepo razvija in si vedno več članov pridobiva med delavstvom, je sklicala v nedeljo, dne 1. decembra, shod v društvu sv. Jožefa. Po več letih smo zopet imeli v svoji sredi našega prijatelja poslanca dr. Kreka. V eno uro trajajočem govoru nam je pojasnil veliki pomen, ki ga bodo imeli Jugoslavlani v Avstriji po končani balkanski vojski, govoril nam je o prepotrebem starostnem zavarovanju ter o v državnem zboru stavljenem predlogu, kako odpomoči delavstvu v slučaju brezposelnosti. Zelo smo hvaležni g. poslancu za njegov trud in prizadevanje, da se sprejmejo predlogi starostnega zavarovanja. Dvorana je bila polna poslušalcev, med temi je tudi naš trški gospod župan Ahačič. Gosp. župnik nas je pozival, naj živahno agitiramo za pristop v Jugoslovansko Strokovno Zvezo, ki je že mnogim v boleznih naklonila lepo podporo.

Iz Tržiča. Slabi časi se obetajo delavstvu. V predilnici ne delajo ob sobotah, v črevljarni Mally se že nekaj tednov ne dela pod pretvezo, da je treba popravljati veliki stroj, v neki drugi tovarni so odpustili že nekaj delavcev, sodrug Erloh je odpustil socialistične tovariše itd. Kaj bo? Prazniki se bližajo, zima je tu, zaslužka pa vedno manj. Kljub temu pa nekateri nočejo sprejemati in mirno dalje žulijo žganje in le v tem iščejo svojo rešitev. Ko bi ne bilo te nesrečne pijače, marsikateremu delavcu bi se v starosti bolje godilo nego sedaj, ko mora čakati na miloščino drugih. Da bi saj ti slabi časi spametovali ljudi! Pastirski list ljubljanskega škofa, ki se bere sedaj v adventnem času po cerkvah, naj bi našel zlasti med delavci poslušna ušesa.

Križe pri Tržiču. V nedeljo, dne 8. t. mes., je priredila J. S. Z. pri nas shod, na katerem nam je glavni tajnik J. S. Z., profesor Marinko, predaval o socialnem zavarovanju. S številkami nam je pojasnil, kako je delavstvo za slučaj starosti v Nemčiji zavarovano. Govornik je tudi govoril o potrebi dobre stanovske delavske organizacije in navduševal za vstop v prepotrebno Jugoslovansko Strokovno Zvezo. Delavci, delavke, oklenite se Jugoslovanske Strokovne Zveze, ne poslušajte pa znanih zagrizencev in nasprotnikov, ki izbruhne svoje omejene zavednosti iztresajo proti J. S. Z. v oštarijah!

Tobačno delavstvo.

Prva pomoč v sili.

V sredo, dne 11. decembra smo imeli v tovarni zopet predavanje, ki je bilo zelo zanimivo in poučno. Predaval je gospod dr. Höglar o prvi pomoči v sili. Slučajev, da je potrebna pomoč, je več. Eden takih slučajev je na primer, če pade kdo v medlevico. Kaj je treba v tem slučaju najprvo storiti? Prvo, kar se naj stori, je, da se dotičnik kolikor mogoče hitro oprosti tesne obleke; odpeti mu moramo na primer ovratnik. Nato naj se odpro okna; najbolje pa je, da se dotičnik nese na svež zrak in da ga drgnemo s prtičem, ki je namočen v mrzli vodi. Kadar se pa zave, mu dajmo piti gorkega mleka ali juhe, tudi kava je dobra. — V slučaju, da vrže koga božjast, je najbolje, da damo takemu revežu kaj mehkega pod glavo, da si glave ne rani, ko se trese. Pustimo ga popolnoma pri miru, v usta pa mu dajmo kaj lesenega, da si jezika ne grize. Dr. Höglar je pripomnil, da se dogajajo slučajji božjasti z malo izjemo le pri nižjih slojih. — Ker starši, delavci nimajo čestokrat niti časa niti sredstev, da bi mogli svojo deco dobro vzgojiti in jim pred vsem poskrbeti zadostnega varstva, izročeni so v varstvo večidel kaki mladi deklini, ki je še sama varstva potrebna. Na otroke včasih niti ne pazi, in če otrok kam pade, se dalje za to ne briga; le, da otrok ne joče, pa je dobro. Ko pa je otrok star kakih 15 ali 16 let, pa ga začne kar nenadoma ta huda bolezen napadati, tako, da je tak otrok potem velik revež. Često se tudi pripeti, da se kdo vreže ali da mu poči žila. V prvem slučaju je najbolje, da se ranjena roka ali noga preveže z najmanj tri prste široko obvezo. Preveže naj se nad rano, da kri ne more odtekat. Potem pa naj se roka drži kvišku, če se je na primer v roko vrezal. Če pa žila poči in ni nobene obveze pri rokah, naj se kar s prstom pritisne na žilo zato, da nima kri prevelike moči in preveč ne odteka. Seveda je v tem slučaju potrebna takojšnja zdravniška pomoč. — Večkrat se tudi pripeti, da skoči kdo v vodo, ali da se obesi. Tak nesrečnež je lahko na videz že mrtev, akoravno še živi. V tem slučaju naj se poizkusi z umetnim dihanjem: skleneta naj se mu roki ka-

kor k molitvi, potem naj se mu jih iztegne in se naj z njimi precej pritisne na njegov želodec. Roki naj se mu potem vzdigneta nad glavo in naj se zopet z njima pritisne na želodec. Istotako naj se stori z novorojenimi otroci, ki ne morejo priti k sapi in so na videz mrtvorajeni. — Zelo priporočljivo bi bilo, da se pri vsaki hiši hrani nekaj lizola. Lizol pomeni velik napredek v zdravstvenem oziru. Dokler niso poznali lizola, je malokdo okrevljal, ki je imel hude rane. Posebno nevarno je bilo, če je začela rana gnojiti. Takemu navadno ni bilo več pomoči. Tudi v bolnišnico niso mogli proti hudim gnojnim ranam ničesar storiti. Istotako se je godilo porodnicam. Tako se je nekoč na Dunaju primerilo, da je umrlo v enem dnevu 60 porodnic. Če bi bili že takrat poznali lizol, bi se kaj takega ne pripetilo. Sedaj pa, ko izpirajo rane z lizolom, umrje le malokateri ranjenec in prav redka porodnica. Lizol namreč popolnoma zabranjuje gnojenje. Lizol je protistrup; torej strup proti strupu. Znano je, da mi izdihavamo strup. Po tleh in v zraku je vse polno bacilov. Ti bacili in strupeni plini, ki ga mi izdihavamo, pride do rane in povzroča gnojenje. Lizol pa preprečuje gnojenje in je vsled tega neizmerno koristen. V en liter vode naj se dene ena žlica lizola, potem naj se počaka, da se lizol raztopi, nato naj se pa rana s to vodo izpere. Tako delajo sedaj po vseh bolnišnicah. — Bolniška veda sploh vedno bolj napreduje. Včasih je moral na primer zdravnik, ki je hotel bolniku operirati oko, temu najprej priložiti tako zaušnico, da se je kar zvalil po tleh. Ker ga je udarec popolnoma omamila, tudi ni čutil, kako mu je zdravnik rezal na očesu. Sedaj to, hvala Bogu, ni več potreba, pomagajo si z drugimi, boljšimi sredstvi, ako je ravno potreba, da se bolnik omoti. — H koncu je gospod predavatelj svaril pred alkoholom. Alkohol je hud strup, torej človeškemu organizmu skrajno škodljiv, vrhutega pa zelo drag in ne vsebuje nobenih redilnih snovi. Posebno trpe vsled alkohola avstrijske alpske dežele. Ljudje so v nekaterih krajih popolnoma degenerirani. Skoro v vsaki hiši imajo kakšnega tepca, ki je sebi in celi družini v nadlego. Prišlo je že tako daleč, da dá mati otroku, ki leži že v zibelki, med mleko malo žganja zato, da otrok ne kriči in se ne razbrca, med tem ko je ona na polju. Mi smo po mnenju gospoda predavatelja malo bolj trezni, to nas pa ne sme prevzeti, alkoholizem je tudi pri nas grozno razširjen in čimdalje bolj se kažejo grozne posledice neizmernega uživanja alkoholnih pijač. Otroci pijancev so podvrženi vsaki bolezni, povrhu tega so pa še samoglavni in kakor topi. Od alkohola nam preti mogoče še hujska nevarnost, kakor od drugih narodnih sovražnikov. Zatorej bodimo trezni in odstranimo od nas to grozno nevarnost, dokler je še čas. —e—

Železničar.

Umrli člani. Umrlo je štirinajst članov Prometne zveze. Pobere naj se torej od vsakega člana 70 vin. (5 × 14).

Vloge v provizijski fond onih delavcev, ki so poklicani v aktivno vojaško službo. Državna železnica je izdala okrožnico sledeče vsebine: Delavci, ki so sedaj odpoklicani k vojakom (na daljše vojaške vaje, ali v izredno aktivno službovanje) in so vpisani pri provizijski družbi (Provisionsinstitut), ki pa še nimajo pravice do provizije, lahko zahtevajo povračilo doneskov, katere so vplačali. Povrniti se jim morajo tudi obresti teh doneskov. Ako bi ti delavci hoteli pozneje zopet vstopiti v to društvo, bodo to lahko storili, ako vplačajo nazaj vsoto, ki jo bodo sedaj prejeli. V tem slučaju se jim vračuna tudi tisti čas, do katerega so bili dosedaj vpisani. Delavci pa, ki ne bodo dvignili sedaj svojih doneskov, imajo pravico, o ko se vrnejo, vplačati za dobo, katero so služili pri vojakih določene doneske in se jim tudi ta čas v šteje.

Potemtakem je pametneje pustiti vloge notri, ker si more delavec, ko se vrne pridobiti še tisto dobo, ki jo je zamudil pri vojakih, ako vplača zamujene doneske. Uradom je naročeno, naj to okrožnico uslužbencem takoj objavijo in razjasnijo.

Stavbeno pravo in železnice. Dne 20. aprila 1912. je stopil v veljavo zakon, ki obsega določbe glede stavbene pravice na tujem zemljišču. Po tem zakonu morejo javne družbe (država, dežela, okraj, občina itd.) dovoliti, da postavi kdo na njihovem svetu kako stavbo. To pravico morajo dovoliti najmanj za dobo 30 in največ za dobo 80 let. Poleg tega mora še deželna politična oblast potrditi, da bo tista stavba v splošno korist, z drugimi besedami, da

bo to za javnost koristna naprava. Kljub temu, da je ta zakon le še malo časa v veljavi, se je vendar že začelo vpraševati, ali velja ta zakon tudi za državne železnice. V poštev pridejo tu seveda le železnice, ki so v resnici državna last. Rešitev tega vprašanja je precejšnjega pomena, ker bi razna spedijska podjetja na večjih postajah gotovo rada postavila svoje uradne prostore. Toda dosedaj to ni bilo lahko mogoče, ker je pogosto ves svet v bližini postaje železniška last in ni bilo mogoče dobiti potrebnega stavbišča. Če obvelja ta zakon tudi za železnice, bo sedaj to precej lažje. Seveda je na drugi strani zopet veliko vprašanje, ali bo železniška uprava voljna odstopiti svet, četudi proti primerni letni odškodnini, ker zahteva zakon, da se mora skleniti taka pogodba najmanj za 30 let. V 30 letih se marsikaj izpremeni in in bi železniška uprava lahko prišla v veliko zadrego, ker ne bi mogla odpovedati najemniku stavbišča prej kot po preteku omenjene dobe.

Koliko vozniških listkov so izdale državne železnice v letu 1911? Tiskarne državnih železnic so izdale leta 1911. približno 135 milijonov vozniških listkov. Pri tem so všteti samo vozni listki iz trdega papirja (Edmonsonische Fahrkarten), ne pa bianko - vozni listki (to so vozni listki, ki jih mora uradnik sprosti pisati).

Železniški tečaj. Dunajsko trgovsko društvo je priredilo z državno podporo v šolskem letu 1912-1913 posebne tečaje. Eden teh tečajev ima nalogo seznaniti učence z obratnim opravljanjem (Betriebsreglement) in s tarifnimi določbami domačih in inozemskih železnic.

Pravnik.

Brez postavnega razloga odpuščen vajenec more od svojega gospodarja pred vsem le zahtevati, da ga zopet sprejme v učenje. Odškodnina radi odpusta se more zahtevati le pod pogojem, da se škoda dokaže. Mladoletni tožnik je bil na podlagi pogodbe, slenjene med njim, oziroma v njegovem imenu njegovim očetom in toženo tvrdko, sprejet kot trgovski vajenec. Učna doba bi morala trajati 2 3/4 leta, odpuščen pa je bil že po 7 mesecih. Radi tega zahteva vajenec odškodnino v znesku 280 kron, t. j. za vsak mesec prestane učne dobe po 40 kron. Tožena tvrdka pa predlaga, da se tožnik z odškodninskimi zahtevami po 280 K zavrne. Tožnika da je odpuštila radi tega, ker se je začel tako slabo obnašati, da ga ni mogla nič več trpeti. V začetku je bil skromen, prijazen in bil vedno snažno oblečen, potem pa je postajal prevzet in hodil v trgovino v zamazani obleki in obuvalu. Nadalje da je tisto soboto pred odpustom rabil za pot, katero se lahko naredi v poldrugi uri, več kot tri ure, radi tega grajan, pa da je kljubovalno in drzno odgovarjal. Tožbo je obrtno sodišče kot neutemeljeno zavrnilo s sledečo utemeljitvijo: Tudi če se smatra

kot dognano, da je tožena tvrdka odpuštila tožnika brez postavnega razloga, tudi v tem slučaju se ne more smatrati odškodninskega zahtevka za upravičenega. Ni uvidljivo, da je vajenec v tistem času, ko je opravljal kot vajenec svoje posle, trpel kako škodo in še manj, da ta škoda znaša vsaki mesec kar 40 kron. Vrhutega pa tožnik ni bil upravičen predvsem zahtevati odškodnino, temveč le, da ga toženka sprejme nazaj v službo, kakor to zahteva § 919. občnega državnega zakonika. Po tem paragrafu sme tudi zahtevati povrnitev škode, ki je nastala vsled kršitve pogodbe, v predmetnem slučaju torej vsled predčasne odpustitve iz učnega razmerja. Toda dosedaj še ni prav nobena škoda izkazana. Ako tožnik vložijo tožbo na zopetni sprejem v učno razmerje, tedaj bo tvrdka po sodbi primorana ga nazaj sprejeti in mu ne bo nastala prav nobena škoda. Morebitna škoda bi mogla obstajati samo v tem, da je sedaj tožnik moral učno razmerje prekiniti in bi n. pr. pozneje pristojna oblast zahtevala, da se mora tožnik toliko dalje učiti. Ta škoda pa sedaj še ni razvidna. Dr. Š.

Okno v svet.

Drag denar pri nas. Najboljše trgovske in obrtne tvrdke, ki imajo milijone lastnega premoženja, ne dobe zdaj pri nas denarja na posodo izpod osem odstotkov; splošno pa plačujejo po 11 in še več. En vzrok ti dragini je tudi ta, da nam Francozi in Angleži, ki imajo dovolj denarja na razpolago, ne posojajo zavoljo mržnje do Nemčije, s katero smo zvezani. Nemci pa nimajo gotovega denarja, ker gre vse v industrijo. Koliko imajo denarja vložnega v tem oziru, je razvidno iz tehle številke: Dne 30. junija 1911 sta bili na Nemškem 5302 delniški družbi s kapitalom 15.846.680.000 mark, torej skoraj 16 tisoč milijonov mark. Poleg tega je še 501 družba z omejeno zavezo s 350.830.000 markami. Dobička nosijo povprek po devet od sto. Nemčija bogati in tudi delavcem je tam boljše, nego pri nas. Naša nemška politika, ki jo podpirajo tudi socialna demokratični Nemci, pa največ škoduje našim delavcem, ki imajo vsled neugodnejših razmer naše industrije manj dela in manj zaslužka, obenem pa vsled drugega denarja izkušajo neznošno draginjo. Avstro-ogrška banka ima zdaj obrestno mero 6%; bati se je, da jo bo kmalu zvišala. Potem bo denar splošno seveda brž še dražji.

Novi ameriški predsednik demokrat dr. Wilson in naši izseljenci. Ze zdaj gre mnogo naših ljudi v Ameriko. Nad 100.000 Slovencev je v Združenih državah. Leta 1911. jih je šlo iz Avstro-Ogrske 161.283 čez morje v te države. Med njimi je velik del našega rodu s celega avstrijskega slovanskega juga. Zdaj, ko vsled balkanske vojke naša industrija tako silno trpi, ko je že zdaj mnogo tisočev delavcev in delavk na cesti, in ko nevarnost splo-

šne evropske vojske ni odstranjena, bo zopet gotovo mnogo naših ljudi iskalo dela in zaslužka onstran oceana. Če pride vojska, tem več! Ze zdaj ne sprejmejo vsakega; kdor je bolan, kdor nima določene svote denarja ali kdor pride v Ameriko, da se o njem ve, da nima delo že zagotovljeno in kdor je na sumu kakega zločina, ali ženske, ki žive nenravno, dalje otroci pod 16 leti, ki jih ne spremljajo starši, končno osebe, ki prodajajo dekleta, anarhisti in revolucionarji se že zdaj pošljejo nazaj, ne da bi jih pustili na suho. Meseca aprila letošnjega leta je pa senat (nekaka gosposka zbornica) že sklenil zakon, da se ne smejo puščati v Zvezne države osebe, ki ne znajo brati in pisati. Temu zakonu morajo pritrditi še poslanci. Med demokrati, ki zdaj vladajo, je večina zanj. Zato je zelo verjetno, da se sklene. Če se to zgodi, bo za južnoslovanske izseljence, kjer je zlasti med Hrvati šolska izobrazba zelo pomanjkljiva, izseljevanje zelo oteženo.

Svobodna veda. Proti katoličanom vpijejo liberalci in socialni demokratje, da so proti svobodni vedi, da zavirajo učenjakom povedati svoje znanstveno prepričanje in vsled tega pravijo, da je katoličanstvo vedi nasprotno. Seveda vse to ni nič res, ker si prava veda in vera ne moreta nasprotovati. Vera sega na polje; kamor učenost ne seže; vera se peča z nadnaravnim svetom, veda z naravnim. Pač pa se socialni demokratje ne drže načela svobodne vede. Na Nemškem so imeli med svojimi pristajali pisatelja Hildebrandta. Ta je prišel na podlagi svojega študiranja do prepričanja, da je delavcem v korist, če se ohrani čvrst in krepak kmečki stan in da je zato prav, če kmeti država varuje s tem, da postavi na njegove pridelke varstveno carino. Za to znanstveno prepričanje, ki mora biti, kakor sicer tulijo socialisti in liberalci, sveto, so pa z veliko večino glasov socialni demokratje letos pri shodu v Šamnicu Hildebrandta izključili iz stranke. To je taka svoboda kakor pod Cuvajem na Hrvaškem ali pod Lukaszem na Ogrskem.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Miha Moškerc.**
Tisk Katoliške Tiskarne.

Le tedaj

doseže kakovost fine zrnate kave svojo polno veljavo, če voli cenjena gospodinja kot kavni pridatek najzanesljivejšo vrsto!

Najbolje storite,

če uporabljate izdelek, ki se je izkazal že desetletja kot najboljši, „pravega“ Francka: iz tovarne Zagreb, vendar pa izrečno le onega s kavnim mlinčkom kot tovarniško znamko.

Razširjajte med delavstvom Vaše glasilo
„Našo Moč“.

A. ŽIBERT, Ljubljana
Prešernova ulica
priporoča svojo
**veliko zalogo čevljev do-
mačega izdelka**

Solidno izdelane
dežnike in solnčnike
priporoča
po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana,
Mestni trg št. 15.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven
spadajočih potrebščin.
F. Meršol, LJUBLJANA
Mestni trg 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.
Velika izbor vezenin, čipk, rokavlo,
nogavio, otroške obleke in perila, pasov,
predpasnikov, žepnih roboev, ovrat-
nikov, zavrtnic, volne, bombaža, su-
kanca itd.
Predtiskanje in vezenje monogramov in vsa-
kovrstnih drugih risb.

Pozor, slovenska delavska društva!
Kupujte svoje potrebščine pri znani
in priporočljivi domači manufakturni
trgovini
Janko Češnik
(Pri Češniku) LJUBLJANA
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobite vedno v veliki izbiri
najnovejše blago za ženska in moška
oblačila.
Postrežba poštena in zanesljiva.

zано jim opravilo, začetek in konec delovnih dob in dovoljenih odmorov, potem čas vstopa in izstopa.

Ako se dovole izjeme op § 7 tega ukaza, je povedati v imeniku tudi, kakšne so te izjeme, in če se porabljaajo otroci, čas in trajanje vsakdanjega šolskega pouka, tudi je v teh primerih navesti datum in številko podeljenega dovolila rudarskega oblastva.

Imenik je na zahtevanje predložiti rudarskemu oblastvu.

ZAKON Z DNE 27. Junija 1901. LETA, DRŽ. ZAK. ŠT. 81,

s katerim se z ozirom na delavce, ki imajo v jami opravilo v rudnikih za ogle, izpreminja zakon z dne 21. junija 1884. leta, (drž. zak. št. 115), kako je opravila dajati mladostnim delavcem in ženskam, in pa o trajanju dela na dan ter o nedeljskem pokoju pri rudarstvu.

§ 3. Delovna doba za delavce, ki imajo v jami opravilo v rudnikih za ogle, ne sme trajati čez 9 ur na dan.

Začetek izmene se računa po času uvoza, njen konec po dovršenem izvozu.

Iz narave obrata podajajoče se in pa drugačne počitne prestanke je vračunajati v delovno dobo, izimši, če se ti prebijejo podnevi; v tem primeru tudi za dotični izvoz in zopetni uvoz potrebnega časa ni vračunajati v delovno dobo.

Izimno se sme dovoliti tudi daljša kakor v tem zakonu ustanovljena delovna doba po 12 ur in s pravih delovnih časom, ki ne seza čez 10 ur na dan, če je pri dotičnem rudniku v času, ko se razglasi ta zakon, že veljala daljša delovna doba in bi uvedla 9urne delovne dobe sploh z ozirom na obstoječe obratno-tehnične ali gospodarstvene razmere onemogočila ali v nevarnost spravila vzdržavanje obrata.

Taka izjema se more dovoliti ali za vse rudniške delavce, ali pa za njih posamezne vrste.

Dovoliti more tako izjemo, slušavši rudniškega podjetnika in pa krajni delavski odbor na dobo omenjenih razmer na prvi stopnji rudarsko glavarstvo, dogovorno z deželnim poglavarstvom, na drugi stopnji poljedelsko ministrstvo, dogovorno z ministrstvom za notranje stvari.

Dalje sme za visoko ležeče rudnike za ogle alpskih dežel izjeme od dnevne delovne dobe, ustanovljene v prvem odstavku, poljedelski minister dovoliti v taki meri, da čas vseh delovnih dob, v katerih je delavec opravilo imel v enem tednu, ne sega čez 54 ur.

Rudarsko glavarstvo je pooblašeno, v primeru izrednih dogodkov ali začasne silne potrebe dovoliti po številu in trajni dobi omejene presežne delovne dobe.

NOČNO DELO V RUDARSTVU.

Ukaz poljedelskega ministtstva v sporazumu z ministrstvom za notranje stvari z dne 8. junija 1907, drž. zak. št. 146.

§ 3. Da bi se dajalo opravila mladostnim delavcem ponoči, to je med 8. uro zvečer in 5. uro jutraj, se praviloma ne sme dopuščati. V obratih, v katerih se dela v dveh obdanicah, se smejo mladostni delavci moškega spola sploh porabljati do 11. ure ponoči.

§ 4., odst. 2. Če je silna nevarnost življenja, zdravja in lastnine, se smejo mladostni delavci porabljati čez izmero, določeno v teh zakonih za obdanično in delovno dobo, oziroma ponoči (§ 3. tega ukaza) le tedaj, če za opravljanje dela, ki ga je izvršiti, ni na razpolago odraslih oseb in če je delo primerno močem mladostnih delavcev, ki so določeni, da ga opravijo.

§ 7., odst. 2. Ako se na podstavi takega izpričevala (to je zdravniškega izpričevala v smislu § 7. tega ukaza, s katerim se dokazuje, »da dopuščata telesni razvoj mladostnega delavca brez škode za njegovo zdravje zanj nameravano in v zdravniškem izpričevalu natančno označeno opravilo«. — Op. prir.) pripuščajo mladostni delavci na nočno delo, je treba delo razdeliti tako, da ti delavci menjajo vsaj vsak teden v obnočnici in obdaniči.

ZAKON Z DNE 26. DECEMBRA 1911., DRŽ. ZAK. ŠT. 237.

Žene in dekleta vsake starosti se smejo porabljati za dela v rudarstvu samo čez dan.

Zenam in dekletom brez razlike starosti se ponoči, to je v času med 8. uro zvečer in 5. uro jutraj, ne sme dajati delo v rudarstvu.

V obratih, v katerih se dela v dveh dnevnih oddelkih, se sme začetek ponočnega počitka za delavke, ki so presegle 18. leto starosti, določiti na 10. uro zvečer.

Pri delih nad zemljo v rudarskem obratu, ki se morajo zaradi podnebnihih razmer ustaviti najmanj štiri mesece v letu, se sme delavkam, ki so prestopile 18. leto starosti, v ostalem delu koledarskega leta do 31. decembra 1914 dajati delo v ponočnem času.

MEDNARODNA PREPOVED ŽENSKEGA NOČNEGA DELA.

ČL 1. Mednarodni dogovor glede prepovedi ženskega ročnega dela v industriji se je sklenil 26. septembra 1906 v Bernu, podpisala ga je tudi Avstro-Ogrska. Objavljen je med odredbami notranjega ministrstva 17. januarja 1906 in je stopil v veljavo 14. januarja 1912. (Glej odredbe notr. min. 14/1910.) Važnejše točke tega dogovora objavljamo v prevodu. Nočno delo v industriji je prepovedano za vse ženske katerekoli starosti vpošteva je sledeče izjeme.

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ulica 9

priporočata svojo največjo zalogo
izgotovljenih oblek za gospode,
dečke in otroke.

Novosti v konfekciji za dame.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc

Ljubljana, Rimska cesta šte. 24.
Priporočajo se sledeča zdravila:
Balzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kapljece za želodec, izvrstno, krepilno in slast do
jedi pospešujoče sredstvo, steklenica 40 v.
Kapljece zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posipalni prašek, proti ognjivanju otrok in proti po-
tenju nog, steklenica 50 v.
Ribiše olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni kolodij, za odstranitev kurjih oces in trde
kože, steklenica 70 v.
„Sladin“ za otroke, škatla 60 v.
Tinktura za želodec, o. vajalno in želodec krepilno
sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrsten pripomoček proti kašlju, ste-
klenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krono 80 v.

IVAN JAK SIN v Ljubljani,

Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo raznovrstnih

voznih koles in
šivalnih strojev

= za rodbino in obrt. =

Sladni čaj-zajtrk!

Kri! 50% prihranka in okusen zajtrk, južina! dose-
žejo oni, ki namesto kave, čaja, kakaa, sladne kave, pijejo
sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto
moke za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. — Je za po-
lovico cenejši. Dr. pl. Trnkoczyjev sladni čaj ima ime Sladin in
Moč! je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/4 kg zavoj 90 vin.
Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev
lekarnar Trnkoczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem
otrok zredil s sladnim čajem. Glavne zaloge na Dunaju: le-
karnar Trnkoczy: Schönbrunnerstrasse šte. 109,
Zdravje! Josefstadtstrasse šte. 26, Radetzkyplatz šte. 4.
V Oradcu: Sackstrasse šte. 4.
Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bolne, slabe.
Za resničnost tega naznanila jamči 5 tukaj navedenih trdk
Trnkoczyjevih, istotako ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb.

Zdravniško priporočeno zdravilno sredstvo:

BIOGLOBIN

Kri tvoreča pijača izvrstnega okusa.
Odlično krepilno sredstvo za mlade in stare.
V steklenicah po K 3.50 in K 2.— v vsaki
lekarni. — Glavna zaloga za Kranjsko:

Mr. R. Sušnik

lekarna „Pri zlatem jelenu“
Ljubljana, Marijin trg.

Edina in najkrajša linija v Ameriko!

Samo 5 dni!
iz Hawre v
New-York

francoska prek-
morska družba.
Veljavne vozne liste (Sifkarte) za francosko linijo iz
Hawre v New-York in listke za povratek iz Amerike
v staro domovino, po najnižji ceni
in brezplačna po-
jasnila daje samo
potovalna pisarna v Ljubljani, Dunajska cesta št. 18
v hiši „Kmetске posojilnice“.

Največja in najstarejša tovarna lončenih peči in raznih lončenih izdelkov Avgust Drelse, Ljubljana

Mnogokrat odlikovana.

Priporoča se slavnemu
občinstvu in prečastiti du-
hovščini v naročila na
štedilna ognjišča
in peči

preproste in najfinejše, iz-
vršene v poljubnih moder-
nih barvah in vzorcih naj-
bolj strokovnjaški, solidno
in trpežno po najnižjih ce-
nah. Župniščem, samosta-
nom in šolam dovoljujem
znaten popust. Ilustrirani
ceniki so na razpolago.

Putniki v Ameriko
Kateri želijo dobro, po ceni in
samoizjivo potovati naj se obrnejo
na
Simona Hmetetza
v Ljubljani Kolodvorske ulice 26.
Kakovostna Pojasnila daje se brezplačno.

FR. P. ZAJEC, Ljubljana

Stari trg št. 9.

Izprašani optik.

Zalagatelj c. in kr. armade, c. in kr. vojne
mornarice, c. kr. domobrancev itd.

Največji optični zavod.

Prvi spe-
cialist za
očala in
ščipalnice,
narejene
s strogo
metoda-
no po
naročilu
in zdravni-
ških pre-
pisih. —
Nadalje
priporo-
čam svo-
jo veliko
izbiro
strokov-
nasko pravilno izdelanih toplomerov, zrako-
merov, daljnogledov vseh vrst, kakor Zeiss, Busch,
Goerz itd. Vsa popravila izvršim v svojih lastnih
po najnovejšem sistemu z električnim obratom urejeni delav-
nici in je oglede iste mojimi cenji, odjemalcem vsak čas dovoljen.
Bogata zaloga najboljših ur, zlatolac in srebrnine. Zadržite cenik!

Za hranilne vloge jamči dežela Kranjska.

Najboljša, najsigurnejša prilika za štedenje!

Denarni promet l. 1911. čez 82 milijonov K.

Stanje vlog čez 22 milijonov K.

Lastna glavnica K 704.939.27.

LJUDSKA POSOJILNICA

registrovana zadruža z neomejeno zavezo

Miklošičeva cesta šte. 6

pritličje v lastni hiši nasproti hotela „Union“
za frančiškansko cerkevijo

prejema

hranilne vloge

vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldne ter
jih obrestuje po

4 ³/₄ %

brez kakega odbitka, tako da prejme vložnik od vsakih

100 kron čistih 4-50 na leto.

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da
bi se njih obrestovanje kaj prekinilo. Za nalaganje po
pošti so pošno-hranilnične položnice na razpolago.

Fran Povše, komercialni svetnik, vodja, graščak, drž. in dež. poslanec, predsednik;
Josip Šiška, stolni kanonik, podpredsednik; odborniki: Anton Belec, posestnik,
podjetnik in trgovec v St. Vidu nad Ljubljano; Dr. Josip Dermastia; Anton Kobi,
posestnik in trgovec, Breg pri Borovnici; Karol Kauschegg, veleposestnik v Ljub-
ljani; Matija Kolar, stolni dekan v Ljubljani; Ivan Kregar, svetnik trgovske in
obrtne zbornice in hišni posestnik v Ljubljani; Fran Leskovic, hišni posestnik in
blagajnik „Ljudske posojilnice“; Ivan Pollak ml., tovarnar; Karol Pollak, tovarnar
in posestnik v Ljubljani; Gregor Šlibar, župnik v Rudniku.

Za hranilne vloge jamči dežela Kranjska.

Dogovor se nanaša na vsa industrijska podjetja, v katerih
je zaposleno več kot 10 delavcev ali delavk; ne velja pa za obrate, v
katerih opravljajo delo le člani rodbine. Vsaka izmed držav, ki
sklepajo dogovor, naj sama določi pojem industrijskega podjetja.
Na vsak način pa se mora za industrijska podjetja šteti rudnike in
kamnolome ter izdelovanje in predelovanje stvari; postavodaja
vsake države naj določi meje med industrijo na eni strani in trgo-
vino in poljedelstvom na drugi strani.

Čl. 2. V predstojećem členu označen nočni počitek mora trajati
najmanj 11 ur zdržema; v teh 11. urah mora biti v vseh državah
obsežna doba od 10. ure zvečer do 5. ure zjutraj.

V tistih državah pa, ki še nimajo urejenega nočnega dela
odraslih industrijskih delavk, se sme omejiti nepretrgan nočni
počitek na 10 ur, to pa le za časa prehodne dobe največ treh let.

Čl. 3. Prepoved nočnega dela izgubi veljavo:

1. V slučaju višje sile, če se v podjetju obrat prekine iz vzro-
kov, ki se jih ni moglo preračunati in ki se periodično ne ponavljajo.
2. Ako se nanaša delo na surovine ali snovi, ki se že predela-
vajo in jako hitro propadajo, sploh če se s takim delom prepreči
sicer neizogibna izguba materiala.

Čl. 4. V industrijah, ki so podvržene vplivom letnih časov
(sezijske industrije) in v izvanrednih razmerah sploh, se sme 60 dni
na leto v vseh obratih omejiti nepretrgan nočni počitek na 10 ur.

Čl. 5. Vsaka izmed držav, ki sklepajo dogovor, je dolžna izdati
v svojem ozemlju potrebne upravne odredbe, da se zagotovi točna
izvršitev dogovora.

Dogovor stopi v veljavo dve leti po sklepu izročilnega za-
pisnika.

Rok za uveljavljanje se podaljša od dveh na deset let:

1. za tovarne, ki izdelujejo sladkor iz pese;
2. za drzalnice in predilnice ovčje volne;
3. za dnevna dela v rudnikih, ako je treba ta dela radi potreb-
nih razmer ustaviti vsako leto vsaj za 4 mesece.

Dr. Mirko Božič:

ZAKONITA DOLOČILA O DELU MLADOSTNIH POMOŽNIH DELAVCEV IN ŽENSKIH OSEB. *)

§ 94. obrtnega reda (zakon z dne 8. marca 1885., drž. zak. št. 22):
Otroci pred izpolnjenim dvanajstim letom se ne smejo uporab-
ljati za pravilna obrtna opravila.

Mladostni pomožni delavci med izpolnjenim dvanajstim in
izpolnjenim štirinajstim letom se smejo za pravilna obrtna opravila
uporabljati, ako njih delo ni zdravju škodljivo in ne ovira njih
telesnega razvoja in ne brani izpolnjevanja zakonite šolske obvez-
nosti.

Delo teh mladostnih pomožnih delavcev pa ne sme trajati
nad osem ur na dan.

Izjemoma se smejo otroci med dovršenim 12. in 14. letom sta-
rosti nekraté šolske dolžnosti, na zaprosilo njihovih roditeljev ali
varuhov s posebnim dovolilom rudarskega oblastva porabljati za
lahka dela nad zemljo.

V zaprosilu za dovolilo porabljati otroke med dovršenim 12. in
14. letom starosti naj bodo povedani delavniki, ob katerih naj se daje
otrokoma opravila, začetek in konec delovnega časa in dovoljeni
odmori ter, kakšno je opravilo, za katero naj se porabljajo otroci.
Preden podeli dovolilo, naj rudarska oblastva natanko preskusijo,
ali je kakovost dela in število delovnih ur ter razvrstitev odmorov
primerna otroškemu organizmu, potem ali se da razdelitev delovnih
ur zediniti s šolskim poukom. Presojaje razmere, na katere se je ozi-
rati v prvi vrsti, naj služijo rudarskim oblastvom kakor najmanjša
mera za varstvo porabe, ki ga je zahtevati, za vodilo v §§ 2 in 5 tega
ukaza za mladostne delavce ukrenjeni za ukazi. Ako se pojavijo
dvomi, se je dogovoriti z zdravstvenimi oblastvi, oziroma s šolskimi
oblastvi.

Za dela ponoči ali čez normalno delovno dobo (§§ 3 in 4 tega
ukaza), potem za opravljanje del ob nedeljah se otroci nikakor ne
smejo privzemati.

§ 9. O mladostnih delavcih in otrocih, ki se porabljajo, je v vsa-
kem rudarstvu pisati imenik, ki obsegaj ime, starost, bivališče teh
oseb, ime in bivališče njih roditeljev ali varuhov, kakšno je odka-

*) Razen zakonitih določil o nočnem delu mladostnih po-
možnih delavcev in ženskih oseb veljajo še druga zak. določila v var-
stvo istih. Te objavljamo na tem mestu; radi zveze in popolnosti
bomo ponovili nekatere točke zadevnih določil, ki se tičejo tudi
nočnega dela.